

До спеціалізованої вченої ради
Д 17.051.07 Запорізького національного
університету Міністерства освіти та науки
України

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Діхтієвського Петра Васильовича на дисертацію
Литвинюк Ірини Миколаївни на тему
«Процесуальна форма адміністративного судочинства України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі
спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження.

Конституцією України встановлено, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, безпека й недоторканність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права та свободи людини, їх гарантії визначають спрямованість та зміст діяльності держави (стаття 3 Конституції України).

Стаття 55 Конституції України передбачає, що захист прав і свобод людини та громадянина здійснюється у судовому порядку. Громадяни України наділені правом захищати свої права і свободи від протиправних посягань і порушень. Кожному громадянину гарантується право на оскарження у суді рішень, дій чи бездіяльності органів місцевого самоврядування, державної влади, їх посадових і службових осіб.

В адміністративному судочинстві право на судовий захист порушеного права, свободи та інтересу у сфері публічно-правових відносин здійснюється у визначеній процесуальній формі. Тому її дослідження є доцільним, своєчасним та актуальним.

Проведене Литвинюк Іриною Миколаївною дослідження процесуальної форми адміністративного судочинства кореспондується з низкою програмних документів. Так, дисертація спрямована на виконання основних положень Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 від 30 вересня 2019 року.

Дисертація також спрямована на досягнення цілей Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України № 119/2021 від 24 березня 2021 року; Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України № 231/2021 від 11 червня 2021 року; Стратегії

національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України № 392 від 14 вересня 2020 року тощо.

Дослідження здійснювалося в Запорізькому національному університеті в межах наукового проекту «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00711).

З огляду на вищенаведене, а також необхідності проведення комплексних монографічних досліджень обраної тематики, дисертаційна праця Литвинюк І.М. є актуальною як з теоретичного, так і з практичного погляду.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації.

Аналіз положень дисертаційної роботи свідчить про те, що її зміст відповідає проблематиці дослідження, яка була заявлена. Для забезпечення досягнення обраної мети у роботі вдало та послідовно були вирішені поставлені завдання.

Достовірність висновків обумовлена системним дослідженням чинного законодавства та практики його застосування, достатнім аналізом наукової літератури, імперичного матеріалу. Використання дисертантом у своїй праці різноманітних наукових методів дослідження дозволило досягти всебічності та повноти аналізу поставлених проблем. Дана робота виділяється своєю цілісністю, логічністю стилю викладення матеріалу та смисловою завершеністю.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів; використанням сучасних досягнень юридичної науки та широкої джерельної бази дослідження; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження. Вдалий вибір методів дослідження, аналіз і синтез наукової літератури, нормативно-правових актів та узагальнення отриманої інформації дозволили успішно розв'язати поставлені задачі.

Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що у ній і комплексно, із використанням сучасних методів пізнання було досліджено процесуальну форму адміністративного судочинства.

Дисертація Литвинюк І.М. є цілісним комплексним дослідженням, присвяченим всебічному аналізу процесуальної форми адміністративного судочинства України. У результаті здійсненого дослідження сформульовано нові наукові положення й висновки, що запропоновані особисто здобувачем.

Так, автором запропоновано здійснити поділ процесуальної форми адміністративного судочинства часів сучасної України за найбільш значимими етапами становлення та розвитку на такі періоди: I період – 24 серпня 1991 року (проголошення незалежності України) – 01 вересня 2005 року (набрання чинності КАС України); II період – 01 вересня 2005 року – 3 серпня 2010 року (набрання чинності Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року); III період – 03 серпня 2010 року – 15 грудня 2017 року (набрання чинності новою редакцією КАС України); IV період – 15 грудня 2017 року – до сьогодні.

Запропоновано розуміння процесуальної форми як сукупності однорідних, регламентованих нормами права вимог до суб'єктів процесу, процесуальних документів, стадій та етапів провадження, особливостей та правил розгляду певної категорії справ з метою всестороннього дослідження обставин справи, з'ясування об'єктивної істини, ухвалення судом законного та обґрунтованого рішення у судовій адміністративній справі.

Розкрито такі основні ознаки процесуальної форми адміністративного судочинства: спрямована на досягнення певного процесуального чи матеріально-правового результату; регламентує послідовність виникнення, розвитку та припинення правовідносин, стадійність та етапність процесу; регулює порядок вчинення процесуальних дій, документування та фіксування судового процесу; формує правовий режим провадження у справі; є гарантією дотримання прав і законних інтересів учасників процесу; закріплюється нормами права, здебільшого КАС України; визначається принципами процесу; спрямована на виконання завдань судочинства тощо;

Обґрунтовано доцільність удосконалення процесуальної форми адміністративного судочинства. Зокрема, запропоновано: закріпити такі поняття у частині 1 статті 4 КАС України: загальне позовне провадження – провадження у судовому адміністративному процесі, призначене для розгляду справ у порядку адміністративного судочинства, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні; спрощене позовне провадження – провадження у судовому адміністративному процесі, призначене для розгляду в порядку адміністративного судочинства справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи; спори щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби не відносити до справ незначної складності; спори щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, в яких позивачами є службові особи, які у значенні Закону України «Про запобігання корупції» займають відповідальне та особливо відповідальне

становище, розглядати виключно за правилами загального позовного провадження; типові справи розглядати згідно з процесуальною формою спрощеного позовного провадження за умови, що КАС України вони не відносяться до тих, які повинні розглядатися за правилами загального позовного провадження; у разі винесення ухвали про залишення позовної заяви без руху з підстави несплати судового збору передбачити необхідність зазначити реквізити та точну суму судового збору, яку необхідно сплатити (доплатити); передбачити, що окрема думка судді приєднується до справи, є відкритою для ознайомлення та оприлюднюється разом із повним текстом рішення; встановити обов'язок суду ухвалити рішення про зобов'язання суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалено рішення в типовій справі, подати звіт про його виконання; посилити відповідальність за невиконання судових рішень тощо;

Наукове та практичне значення представленої дисертації полягає в тому, що вона становить науково-теоретичний, а також практичний інтерес і може бути використана в науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень процесуальної форми адміністративного судочинства; правотворчій діяльності – з метою вдосконалення нормативно-правових актів, що регулюють процесуальну форму адміністративного судочинства, зокрема Кодексу адміністративного судочинства України; правозастосовній діяльності – для вдосконалення процесуальної форми адміністративного судочинства; навчальному процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників та навчальних програм із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство», у процесі їх викладання студентам закладів вищої освіти, а також під час викладання лекцій, проведення семінарських і практичних занять.

Повнота викладу матеріалів у публікаціях, висновках і рекомендаціях, сформованих у дисертації.

Основні положення та результати дисертації викладено в 4 наукових статтях, з яких 3 статті опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертація та автореферат сформовані відповідно до вимог, які висувають до такого виду робіт. Наукові положення, висновки та рекомендації, які зазначені в дисертації та опубліковані в різних наукових працях дисертанта відповідають обраній тематиці. Усі пункти наукової новизни достатньо віддзеркалені в опублікованих наукових працях, що збігається із встановленими вимогами.

Положення, висновки і рекомендації, наведені в роботі, є

обґрунтованими та достовірними, що досягається як вдало обраною методологією дослідження, так і всебічним, повним використанням наукових джерел. Поставлена автором мета дослідження досягнута, а завдання виконані. Висновки і пропозиції є новими.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Відзначаючи теоретичну та практичну цінність дослідження Литвинюк Ірини Миколаївни на тему «Процесуальна форма адміністративного судочинства України», позитивно оцінюючи його, водночас відзначаємо, що окремі положення мають дискусійний характер, потребують більш глибокого обґрунтування.

1. У підрозділі 1.2 «Поняття та ознаки процесуальної форми адміністративного судочинства України» авторка зазначає, що процесуальна форма адміністративного судочинства характеризується сукупністю однорідних, регламентованих нормами права вимог до суб'єктів процесу, процесуальних документів, стадій та етапів провадження, особливостей та правил розгляду певної категорії справ з метою всестороннього дослідження обставин справи, з'ясування об'єктивної істини, ухвалення судом законного та обґрунтованого рішення.

Таке твердження дисертантки потребує уточнення, адже суд може приймати не лише рішення, але й постанови та ухвали. Так, відповідно до ст.241 КАС України судовими рішеннями є: 1) ухвали; 2) рішення; 3) постанови. Процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал. Судовий розгляд в суді першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку закінчується прийняттям постанови. У випадках, визначених цим Кодексом, судовий розгляд закінчується постановленням ухвали.

Отже, твердження Литвинюк І.М. щодо ухвалення судом лише рішення потребує уточнення.

2. У підрозділі 1.3 «Процесуальна форма адміністративного судочинства країн Європи» дисертантка досліджує процесуальну форму деяких країн Європи.

В цьому контексті було б за доцільне більше уваги приділити застосуванню електронного судочинства країнами Європи при розгляді адміністративних справ. Розкрити особливості застосування підсистеми

«Електронний суд» в адміністративному судочинстві України в умовах воєнного стану.

3. У підрозділі 2.1 «Порядок розгляду та вирішення справ в порядку загального позовного провадження в адміністративному судочинстві України» Литвинюк І.М. неодноразово зазначає, що процесуальна форма спрощеного загального позовного провадження ґрунтується на добровільному підході до її застосування. Аналогічне твердження міститься й у висновках до дисертаційного дослідження та автореферату.

Указана позиція автора потребує уточнення або додаткового обґрунтування, адже ч.4 ст. 12 КАС України містить чіткий та вичерпний (а не добровільний) перелік справ, які розглядаються виключно за правилами загального позовного провадження, а ч.6 ст. 12 КАС України – перелік спорів незначної складності, які підлягають розгляду за правилами спрощеного позовного провадження.

4. У підрозділі 2.2 «Процесуальні особливості спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві України» дисертантка досліджує особливості процесуальної форми спрощеного позовного провадження та зазначає, що вона характеризується можливістю трансформації провадження в загальний позовний порядок.

Аналіз такого твердження авторки не дозволяє дійти однозначного висновку про можливість такої трансформації у всіх без виключення випадках, чи можливо її здійснити у випадку віднесення спору до справи незначної складності, чи це стосується лише інших спорів, які не є заздалегідь малозначними. Таке твердження автора потребує додаткового пояснення.

5. У підрозділі 3.2 «Перегляд судових рішень в порядку адміністративного судочинства» дисертантка, посеред іншого, досліджує процесуальну форму апеляційного та касаційного провадження.

Водночас, розкриваючи дефініції апеляційного та касаційного проваджень авторка зазначає, що це система процесуальних дій суду та інших учасників справи. Указане твердження потребує уточнення, адже згідно з ч.1 ст.42 КАС України учасниками справи є лише сторони, треті особи. Поза увагою дисертантки залишилися представники та інші учасники судового процесу.

Наявність дискусійних питань насамперед характеризує складність, актуальність і багатоаспектність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом.

Дисертація відповідає вимогам, що висуваються до відповідного різновиду наукових робіт згідно з Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567. Таким чином, за змістом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України. У публікаціях та авторефераті відображені основні положення дисертації. Дисертаційна робота на тему «Процесуальна форма адміністративного судочинства України» відповідає вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень такого рівня, а її автор Литвинюк Ірина Миколаївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного права
та процесу**

**Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Петро ДІХТІЄВСЬКИЙ

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
31.05.2024р.

